

Faunabeheereenheid Fryslân

Rapportage

Ontheffing Knobbelzwaan 2015-2019

Ontheffingsperiode: 1 juli 2016 t/m 30 juni 2017

Stichting Faunabeheereenheid Fryslân
Swichumerdyk 3, 9088 AP Wirdum
info@faunabeheereenheid.frl

Auteur: Peter de Vries
Uitgifte: 26 februari 2018

Inhoudsopgave

1	Ontheffing in relatie tot Faunabeheerplan	1
2	Schademeldingen en uitgifte machtigingen.....	2
2.1	Schademeldingen	2
2.2	Uitgifte machtigingen.....	3
3	Uitvoering FRS	4
4	Resultaten.....	5
5.	Actie.....	6

1 Ontheffing in relatie tot Faunabeheerplan

Op 29 januari 2015 is door de Provincie Fryslân ontheffing verleend voor het doden van knobbelzwaan met hagelgeweer of kogelbuks op percelen waar schade aan landbouwgewassen dreigt of voorkomt, en voor het rapen, schudden, prikken of anderszins behandelen van eieren ter voorkoming van dergelijke schade (Ontheffing Knobbelzwaan 2015-2019; Frl.68.001.2015).

De ontheffing heeft als doel gewasschade op landbouwpercelen te voorkomen dan wel te bestrijden. Schade door knobbelzwanen wordt vooral veroorzaakt door groepen jonge, niet-broedende zwanen die tot eind mei op grasland foerageren en daarna naar grote wateren trekken om daar te ruien. Groepen zwanen blijken moeilijk te verjagen en vaak zeer hardnekkig terug te keren naar dezelfde percelen. De mogelijkheid van ondersteunend afschot voor verjaging is daarom noodzakelijk geacht waarbij de beperking is opgenomen dat broedparen en hun niet-vliegvlugge jongen tot september niet mogen worden gedood. Afschot dient zich daarom te richten op jonge, niet-broedende en niet-verzorgende exemplaren.

In de motivatie voor de ontheffingverlening wordt nadruk gelegd op beperking/beheersing van de totale (provinciebrede) populatie. Afschot wordt gezien als optie wanneer populatiebeheersing via nest- en legselreductie onvoldoende blijkt of wanneer er lokaal grote schade dreigt te ontstaan. Tegelijkertijd wordt nest- en legselreductie alleen zinvol geacht wanneer dat planmatig en gecoördineerd gebeurt om welke reden dit daarom alleen mag worden uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van WBE's.

De ontheffing geldt in de gehele provincie Fryslân uitgezonderd de Waddeneilanden en de WBE's Beneden de Linde, Midden-Ooststellingwerf en Zuid Oost Hoek en mag alleen worden ingezet ter bestrijding van schade aan grasland. Alleen in WBE Om de Terpen mag de ontheffing tevens worden ingezet ter bestrijding van schade aan granen.

De ontheffing geldt niet voor kleine zwanen en wilde zwanen die soms gemengd in groepen tussen knobbelzwanen voorkomen.

2 Schademeldingen en uitgifte machtigingen

2.1 Schademeldingen

Een overzicht van het aantal schademeldingen waarbij (knobbel)zwanen betrokken zijn geweest, is gegeven in de tabellen 1a en 1b. Tabel 1a geeft het totale aantal meldingen voor alle zwanen. Dit betreft schade door Kleine zwaan, Knobbelzwaan, Wilde zwaan en 4 meldingen van schade door Zwaangans. Zwaanganzen zijn dwaalgasten uit Azië waarvan het voorkomen in Fryslân niet zodanig is dat het veroorzaken van schade aannemelijk is. Vermoedelijk betreffen de meldingen daarom onjuiste registraties van schade door (echte) zwanen (zie ook hoofdstuk 3). Tabel 1b geeft het aandeel van de schade aan dat volgens de melders moet worden toegeschreven aan knobbelzwanen. In het algemeen bedraagt het aandeel van Kleine zwaan en Wilde zwaan in de totale schade(meldingen) 25 tot 35%.

De tabellen laten een toenemend aantal schademeldingen zien die met name in september en in het (vroeg) voorjaar optreedt.

Tabel 1a: Aantal schademeldingen waarbij zwanen als (mede)veroorzakers zijn betrokken

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014				4	2	2	2	8	5	4			27
2014-2015				2	5	2	7	15	20	6	2		59
2015-2016			10	1	2	2	7	8	30	17	1		78
2016-2017			16	3	9	13	10	19	14	13	2		99

Tabel 1b: Aantal schademeldingen knobbelzwaan

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014				2,6	0,9	0,3	2,0	4,5	3,1	4,0			17,3
2014-2015				2,0	2,0	1,1	4,9	8,5	11,2	5,0	2,0		36,7
2015-2016			10,0	1,0	1,0	2,0	5,5	6,1	14,0	16,0	1,0		56,6
2016-2017			11,4	2,5	8,3	8,4	5,7	6,7	9,0	10,5	1,5		63,9

Een overzicht van de gewassen waarvoor schademeldingen door zwanen zijn gedaan, is gegeven in tabel 2. In het seizoen 2016-2017 zijn, evenals in het seizoen 2015-2016 alleen meldingen gedaan van schade op grasland. De verhouding tussen schademeldingen op blijvend grasland en ingezaaid gras verschilt sterk over de jaren.

Tabel 2: Aandeel schadegewassen in schademeldingen m.b.t. zwanen

	grasland, blijvend	grasland, nieuw ingezaaid	granen	overig
2013-2014	35%	59%	6%	0%
2014-2015	62%	35%	1%	2%
2015-2016	91%	9%	0%	0%
2016-2017	80%	20%	0%	0%

2.2 Uitgifte machtigingen

In het seizoen 2015-2016 zijn 102 machtigingen uitgegeven voor de Ontheffing Knobbelzwaan 2015-2019. Het aantal uitgegeven machtigingen voor knobbelzwaan vanaf 2013-2014 is gegeven in tabel 3. Voor de periode vóór 2015 betreffen dit machtigingen op basis van de eerdere ontheffing Knobbelzwaan.

Tabel 3: Aantal uitgegeven machtigingen knobbelzwaan

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014			1	13	17	30	26	11	15	29			142
2014-2015					13	4	1	33	17	18	4	1	91
2015-2016		6	9	16	18	11	4	12	11	19	1		107
2016-2017		1	8	9	13	8	19	15	13	12	4		102

3 Uitvoering FRS

In het seizoen 2015-2016 zijn uitsluitend perceelsgebonden machtigingen uitgegeven.

Preventieve maatregelen

Voor het verkrijgen van een machtiging moeten aanvragers aangeven ten minste twee (andere) preventieve maatregelen te hebben genomen waarvan één zichtbaar in het veld. Hieraan wordt bij een eerste aanvraag vaak niet voldaan om welke reden de aanvraag dan wordt geweigerd. In vrijwel alle gevallen volgt enige tijd later een tweede aanvraag waarbij wel aan de voorwaarden is voldaan en de machtiging alsnog wordt verstrekt.

Zwaangans

In enkele gevallen is in de registratie sprake van wilde zwaan en zwaangans. Onduidelijk is in hoeverre het daadwerkelijk om deze soorten gaat. Niet alle melders zijn op de hoogte van het taxonomische onderscheid tussen verschillende soorten zwanen. Voor hen zijn zwanen die aan niemand toebehoren 'wilde zwanen' en wanneer in de keuzelijst wordt gezocht naar 'zwanen' komt men sneller uit bij 'wilde zwaan' of zelfs 'zwaangans' dan bij 'knobbelzwaan'.

Aanvullende tekst op machtiging

Op verzoek van Fumo (Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing) is in de loop van het seizoen de toelichting op de machtiging aangevuld met de tekst: "Indien een groep zwanen voor meer dan 5% uit Kleine of Wilde zwanen bestaat, mag geen afschot van knobbelzwanen plaatsvinden".

De aanvulling betrof geen nieuwe regelgeving maar een extra attentie op een voorwaarde zoals die in de ontheffing is genoemd en die als bijlage aan de machtiging is gekoppeld.

4 Resultaten

Het aantal acties dat is uitgevoerd ter bestrijding van landbouwschade door knobbelzwaan is vermeld in tabel 4a. In de tabellen 4b en 4c staan het aantal bejagingsacties en het totaal aantal knobbelzwanen dat daarbij is geschoten. In het seizoen 2016-2017 zijn 559 bestrijdingsacties uitgevoerd waarvan 245 keer is bejaagd (44%). Daarbij zijn in totaal 280 knobbelzwanen geschoten.

Tabel 4a: Aantal acties ter bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014				29	67	135	197	220	226	145	25		1.044
2014-2015					9	11		66	132	122	42	15	397
2015-2016	10	4	32	45	114	114	94	100	102	85	37	15	752
2016-2017	12		13	38	35	59	84	113	96	88	13	8	559

Tabel 4b: Aandeel bejaging in bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
2013-2014				31%	51%	49%	25%	30%	37%	52%	44%	
2014-2015					0%	27%		58%	57%	51%	50%	20%
2015-2016	20%	75%	47%	51%	42%	34%	23%	44%	44%	47%	57%	27%
2016-2017	33%		92%	61%	31%	19%	45%	37%	39%	64%	54%	50%

Tabel 4c: Afschot ter bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen

	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	tot
2013-2014				10	29	61	56	70	73	51	3	0	353
2014-2015	0			0	0	4	0	47	109	55	11	1	227
2015-2016	3	5	26	38	72	34	23	39	43	35	6	4	328
2016-2017	2		16	30	16	8	48	50	27	77	6		280

De overige (verjagings)acties ter bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen zijn vermeld in tabel 5. Het grootste deel hiervan valt in de categorie 'verjaging overig'. Daaronder valt onder andere 'door het veld lopen' en 'honden het veld in sturen'. Opvallend is dat van de mogelijkheid tot nestreductie niet of nauwelijks gebruik is gemaakt. Blijkbaar dreigt er, conform de motivatie in de ontheffing, lokaal grote schade te ontstaan of zien de WBE's geen kans om de nestreductie voldoende planmatig en gecoördineerd uit te voeren.

Tabel 5: Aantal en aard van acties ter bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen

	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Flitsmolens	2	0	0	0
Geweer (als akoestisch middel)	147	71	133	111
Landbouwvoertuigen	8	4	4	16
Schriklint/koord	4	5	1	5
Verjaging overig	444	66	163	110
Vlaggen	14	9	6	2
Vogelafweerpistool	7	32	36	22
Vogelverschrikkers	4	0	4	1
Anders	18	8	98	47
Bejaagd	396	202	306	245
Nestreductie	0	0	1	0

De verdeling van bestrijdingsacties over de verschillende WBE's, en het aandeel van bejaging daarin, is vermeld in tabel 6.

Tabel 6: Aantal acties ter bestrijding van landbouwschade door knobbelzwanen per WBE

	Totaal aantal bestrijdingsacties				Aantal bejagingsacties			
	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017
Aengwiriden-Schoterland	6	9				2		
De Alde Slachte	25	18	12	1	9	11	7	
De Dongeradielen	1			10	1			
De Lauwers	74	34	30	84	50	29	25	66
De Lytse Súdwesthoeke	190	39	250	161	42	18	69	64
De Marne	67	34	28	7	14	16	8	6
De Marren	42	13	26	14	26		7	7
De Middelsee	125	19	39	15	28	6	28	2
De Veenpolders	79	27	64	29	32	22	24	11
Drachten e. o.	24	6	41	54	8	5	31	38
It Bûtenfjild	12	5	5	4	0	1	1	
Gaasterlân e.o.	25	14		6	25	9		6
Kuinder en Linde	1		13	10				1
Midden-Opsterland	10	14	80	20	7	9	19	3
Om de Terpen	58	63	54	60	30	14	19	20
Skarsterlân e.o.	168	51	6	3	49	24	5	2
Tsjonger en AldDjip	20	28	3	3	19	22		3
Tytsjerksteradiel-Súd	3	6	3		2	5	3	
Utingeradeel	104	16	98	78	54	9	60	16
Zuidoosthoek	10	1						
	1.044	397	752	559	396	202	306	245

In de WBE's op de Waddeneilanden en Beneden de Linde, Midden-Ooststellingwerf en Zuidoosthoek zijn sinds de invoering van de (huidige) Ontheffing Knobbelzwaan 2015-2019 geen bestrijdingsacties uitgevoerd.

5. Actie

De FBE zal de WBE's waar in de afgelopen jaren een aanzienlijk aantal bejagingsacties heeft plaatsgevonden wijzen op de motivatie voor de ontheffingverlening waarin staat dat *afschot wordt gezien als optie wanneer populatiebeheersing via nest- en legselreductie onvoldoende blijkt of wanneer er lokaal grote schade dreigt te ontstaan. Tegelijkertijd wordt nest- en legselreductie alleen zinvol geacht wanneer dat planmatig en gecoördineerd gebeurt om welke reden dit daarom alleen mag worden uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van WBE's.* Aan de WBE's zal worden gevraagd dit op te pakken.